

Psikotrop İlaçlar, Uyuşturucu Maddeler ve Sorunları

İzmir'de Eczacılık Günü kutlamaları çerçevesinde yapılan «Psikotrop İlaçlar, Uyuşturucu Maddeler ve Sorunları» konulu panele Prof. Dr. Türe TUNÇBAY, Prof. Dr. Cevdet ARSAN, Ecz. Zuhal TAŞEZEN, Kim. Yük. Müh. Yaşar TAN katıldılar.

Panede konuşmacılar özetle şu görüşleri öne sürdüler.

Zuhal TAŞEZEN — Bu ilaçlar nelerdir ve eczanelerdeki uygulama ne şekilde yürütülüyor, önce buradan başlayalım. Bu gurup ilaçlar eczanelerde 3 şekilde işlem görüyor. Birinci guruptakiler SSYB'lığının 2213 sayılı yasayla gösterdiği morfin v.b. olan uyuşturucu ilaçlardır. Bunlar için doktorların özel uyuşturucu reçete yazma zorunluluğu vardır. Bu reçete olmazsa hastaya bu tip ilaçlar eczanece verilmez. Ayrıca eczane bu reçeteyi özel olarak bulunan uyuşturucu defterine işlemek ve bu reçeteyi saklamak zorundadır.

İkinci guruptakiler yine uyuşturucu defterine işlenmek zorunda kalınan progynon 100, panderol, megrefor gibi ilaçlardır. Bunlar için doktorların uyuşturucu reçete yazma zorunluluğu yoktur. Normal bir

reçete kafidir. Eczane bu reçeteyi saklamak ve uyuşturucu defterine yazmak zorundadır. Üçüncü gurupta bulunanların miktarları sürekli değişmekte ve bu bakanlık tamimlerinde yer almaktadır. Bunlar bazı trankilizanlar, hipnotikler, bazı mide ilaçları, bazı analjezikler ve bazı kalp ilaçlarıdır. Bunların uyuşturucu defterine işlenme zorunluluğu yoktur. Normal bir reçete yeterlidir. Bu reçeteler eczanelerde alıkonur ve özel olarak tutulan defterlere işlenir.

— Türe TUNÇBAY: Eczanelerdeki uygulama dışında başka bir sınıflandırma yaparsak, şu şekilde bir sonuca varırız. Tabii bu sınıflamaya psikotrop ilaçlarla birlikte dünyada bulunan ve kullanılan diğer uyuşturucu maddeleri de katarak;

a) Afyon ve afyon türevleri: Kodein morfin v.b.

b.) Barbitüratlar, alkol ve trankilizanlar

c.) Kokain ve esrar gibi.

d.) Amfetaminler ve diğer uyuşturucular

e.) Halüsinasyon yaratanlar. Marijuana gibi.

— Yaşar TAN: Bu bahsedilen guruplar 1961'de görüşülmüş olan Uluslararası Eczacılar Birliği ve WHO'da karara bağlanmış olan guruplardır.

Psikotrop maddeler sözleşmesinde yer almıştır. Birinci gurupta bulunanlar eskiden büyük boyutlarda ilaç olarak kullanılıyordu. Bugün bu kullanım alanı azalmıştır. Halüsinasyon yaratanlar ve koka-in esrar sınıfı ilaç olarak kullanılmıyor. En çok ikinci ve dördüncü guruptakiler ilaç olarak kullanılmaktadır.

— Cevdet ARSAN: Son yıllarda geliştirilen bazı maddeleri de bu sınıflandırmanın içine katmamız mümkündür. Bugün Amerikan Psikyatri Derneğinin kitaplarında yer alan ve bu sınıflandırmaya giren pek çok ilâve madde vardır. WHO'nun pek yakında bu maddeleri de bu sınıflandırmaya sokacaktır kanısında yım. Bu maddeler tütün, kafein, fenasetin siklohegzidin'dir. Bunlara hergün yenileri eklenmektedir. Alkol bugün Dünya'da en yaygın biçimde kullanılan bir maddedir Her köşe başında rahatça bulunabilmektedir. Fenotiyazinler, antidepressanlar ve bilhassa kortizonlar ilaç olarak çok tehlikeli maddelerdir. Kontrollü kullanılmazsa çok büyük so-

runlara yol açabilirler. Ama bugünkü uygulamada bunlar reçetesiz satılabilmektedir. Oysa hasta bir kutu largaktil isterse bir sürü sorunlarla karşılaşmakta ve kendisinden mutlaka reçete istenmektedir. Bu ilaçları kullanan şahısların kişilikleri araştırılmalıdır. Ne tür kişiler günümüzdeki adıyla «madde kullanmaktadır.» Bunlar ego ve süperegosunda defektler olan kişilerdir. Var olan değer yargılarını benimsememişlerdir. Aile ortamları düzenli değildir. İkirli bir tutuma sahip bir anne, ilaç kullanımına karşı güçlü ve tutarlı bir baba vardır. Bunlar sorunların ve özellikle cinsel problemlerini maddeyle kapatmaya çalışırlar. Bunlar da genellikle iç denemi noksanlığı vardır. Bunların abartılmış talepleri vardır. Bu taleplerin derhal yerine getirilmesini isterler. Talep yüksekliği ve karşılanmaması bunları hüsrana iter. Genellikle olgun değildir. Bunlarda psiko-sosyal başarısızlıklara sık sık rastlanır. Bunlar kişilik rahatsızlıklarıdır. Ayrıca bu rahatsızlıklardan (örneğin: Nevrotik, psikotik) sonra meydana gelen anksiyete ve depresyon neticesi bu ilaçlara meylederler. Bu tip ilaçların bazıları fiziksel durumları kontrol ettiklerinden bu maddeler bilinmeden de kullanılabilir. (Ör-

neğin zayıflatıcı ilâçlar) Narkotik ilâçlar açlığı, acıyı, cinsel impulsları azaltırlar. Akıl hastalığı durumunda olan kişiler cinsel dürtülerini azaltmak için bu türde ilâçlar kullanırlar. Bu kişilik ve sosyal etkenler dışında birde biyolojik etkenler vardır.

İnsanların biyolojik yapıları birbirinden farklıdır. Beyin gibi bir organın farklı farklı olması insanlar arasında değişik arayışlara yol açabilmektedir. Bazı kişiler çabucak alkol gibi maddelere meylederler. Sosyal etkenlerde önemli rol oynarlar. Müslüman ülkelerde alkol kullanımı yasaktır. Halbuki Amerika'da bırakınız alkolü son zamanlarda artık esrar kullanımı patlama noktasına gelmiştir.

— Türe TUNÇBAY: Kişinin değer yargıları bu maddelerin kullanımında mutlaka çok önemli rol oynuyor. Gençlik arkadaş tesiriyle ve merakından dolayı, bu maddelere çabuk alışabiliyor. İçen kişileri taklit etmekle bu sayıyı artırıyor. Acaba bu maddeleri kullanma boyutları nelerdir?

— Yaşar TAN: Bu maddeleri kullanma ülkemizde çok kısıtlıdır. Fakat Dünya'da görülen hızlı artış ve bu işten elde edilen parasal kâr bununla yapılan mücadeleyi zorlamaktadır. Ülkemizin diğer ül-

kelere göre problemi oldukça azdır. Esrar, eroin, morfin gibi uyuşturucuları Dünya'nın her yerinde kullanan insanlar vardır ve bunların sayıları her geçen gün artmaktadır. Bunların yanında ilâç olarak kullanılan maddeler problemi daha artırmaktadır. Yurdumuzda esrar haricinde pek kullanılan madde yoktur. Ama son senelerde eroin gibi ağır uyuşturuculara bir yöneliş söz konusudur. Dünya'da kaçak olarak imal edilen her 10 kg. uyuşturucunun ancak 1 kg.'ı yakalanabilmekte diğer 9 kg'ı kaçak olarak tüketilmektedir. Türkiyemizde problem fazla yok. Ama sıkı tedbirler hiçbir zaman gevşetilmemelidir. İlâç olarak kullanılan maddeler normal dozda insan sağlığı için çok yararlı sonuçlar veriyor. Ama fazlası keyif vermekte ve uyuşturucu özellik göstermektedir. Yurt dışında bu tip ilâçlar zaman zaman el altından Türkiye'ye sokulmaktadır. Yöresel özellikler bu ilâçların kullanımında değişiklik gösteriyor. Genellikle büyük şehirlerimizde yoğunluk kazanmıştır. Ama yine de diğer uyuşturuculara göre ilâç kullanımı son derece azdır ve %5 düzeyindedir. Narkotik polis tarafından bir senede yapılan araştırmada 100 esrar vakasına karşılık ancak beş ilâç vakası görülmüştür. Yurt dı-

şında da halusinojen kullananların sayıları da artış göstermektedir. Avrupa'da ilâçlar ağır uyuşturuculara geçiş aşamasında kullanılmaktadır. Yani ilâçlar orada tampon vazifesi görmektedir. Bizde ise doğal uyuşturucular bulunmasada ilâçlara yönelim olmaktadır.

— Türe TUNÇBAY: Son yıllarda uyuşturucu kullanan insanların içinde genç kız ve kadın sayısının arttığı söyleniyor. Ne dersiniz?

— Cevdet ARSAN: Bu söylentinin doğru olduğu kanısında değilim. Bir süre önce yapılan araştırmada esrar kullanan kadın sayısı sıfır iken erkeklerin 100 olduğu görülmüştür. Bayanlar ağır uyuşturucu kullanmıyorlar. Ama alkolde bu durum değişiktir. Son zamanlarda bayanların alkol'e olan düşkünlüğü artış göstermektedir.

— Yaşar TAN: Türkiye genelinde 1970 öncesinde ağırlık afyon ve afyon alkaloidlerinde toplanmıştır. 1972-1974 senelerinde alınan tedbirler neticesi Türkiye'de esrarla ilgili suçlar artış gösterir olmuştur. Bundan 3 sene öncesine değin ağır uyuşturuculara pek rastlanmazken son 3 senedir eroin gibi ağır uyuşturuculara da rastlanır olmuştur. Uyuşturucu kullananlar büyük ço-

ğunlukla erkektir. Son zamanlarda bazı öğrenci kesimlerinde bayanlara da rastlanır olmuştur.

— Türe TUNÇBAY: İzmir'de durum nedir?

— Yaşar TAN: İzmir'de uyuşturucu kullanan bayan pek yok. Ama aracı durumda kullanılan bayanlar vardır.

— Türe TUNÇBAY: Biliyorsunuz ülkemizde psikotrop ilâçların fiyatları çok düşüktür. Eczanelerden çok ucuza böyle ilâçların temin edilmesi bu alışkanlıkları artırmada rol oynuyor mu?

— Zuhâl TAŞEZEN: Pek sanmıyorum. Eczanelerden bu tip ilâçları alan kişiler genellikle sağlık nedenleri ile bu ilâçları kullanıyorlar.

Uyuşturucu müptelâsı bir kişi gidipte eczaneden kalp hastalıklarında kullanılan bir difilin tableti almaz.

Bu tutkunların temin yerleri eczaneler değildir. Son zamanlarda uyuşturucu ilâçların piyasaya akışı eczanelerden değilde korsan depo ve korsan fabrikalardan kaynaklanıyor gibi geliyor bana. Ayrıca yurt dışından kaçak olarak bu tip ilâçlar sokulabilmektedir. Eczaneler bu olu-

şumda bir basamak değiller - dir.

— Cevdet ARSAN: Psi- kotrop ilâçlar alışkanlık yap- mazlar. Bunların reçeteye bağ- lanması ve eczane mutlaka reçete istenmesi doktor-eczane hasta üçgeninde olumsuz du- rumlara yol açıyor. Birçok sür- tüşmeler görülüyor. Bazı tran- kilizanlar kötüye kullanılabilir ama bunu da kullananların sayısı hemen hemen yok dene- cek kadar azdır. Bu ilâçlar ca- navar değildir. Örneğin mor- fine almış bir kişi barbitü- rat kullanmaz. Bu ikisi birbi- ri ile çelişiyor. Bu ilâçların di- ğerlerinden pek farkı yoktur. Bugünkü uygulama olaya pek bir şey katmamıştır. Bilakis sürtüşmeler ve yakımlar artmıştır. 1963'den beri bu ül- kede de psikotrop ilâç vakası ancak 8 veya 10'dur. Bunların- da bazıları akıl hastası idi. Onun için bu ilâçları diğlerle- rinden ayırmak bence anlam - sızdır.

— Türe TUNÇBAY: Ec- zanelerde bu tip olaylarla kar- şılaşıyor mu?

— Zuhul TAŞEZEN: Be- nim eczanemin bulunduğu bölgede pek böyle olaylara rast lanmıyor. Ancak bazı arkada- şların başlarına böyle hadise - ler gelmektedir. Bu da genel- likle gece nöbetlerinde ve ec- zanelerin yalnız olduğu zama-

na rastlamaktadır. Bazı arka- daşların tehdit edildiklerini duydum.

Ayrıca piyasada karabor - sa ilâç satıldığını da sık sık duyuyoruz. Geçenlerde bir ec- zaneye giren hırsızlar hiçbir - şey çalmamışlar yalnız uyuş- turucu dolabını zorlamışlar.

— Türe TUNÇBAY: Bu durumda ne yapılmalı, ne gibi önlemler alınmalıdır.

— Zuhul TAŞEZEN: Pi- yasada psikotrop ilâçlar yanın da reçetesiz satılan daha çok tehlikeli ilâç vardır. Kartizon- lu ilâçlar reçetesiz satılabil- mektedir. Bu kullanımda kişi iradesi çok önemlidir. Kişile - rin eğitimi çok önemlidir. Bu eğitimi okullarda ve hasında mutlaka vermek zorundayız. Yoksa siz istediğiniz kadar reçeteye bağlayın bu işin önü- ne geçmek mümkün değildir. Bu maddelerin sırtından mil- yonlar kazananlar vardır. Bun lar bu işi ne yapılırsa yapılsın yine de bir açık bulup yapı- yorlar. Dediğim gibi eğitim şarttır. Bugün çok bilinçsizce bir antibiotik kullanımı vardır. Hasta kendi bildiğine antibio- tik kullanmaktadır. Bunlar çok tehlikelidir. Sağlıkta esas gaye hastanın doktor kontrol- lünden geçtikten sonra onun göstereceği doğrultuda ilâç kullanmasıdır. En azından ila- cı en iyi bilen meslek gurubu

olarak eczacılara danışmak ve onun fikirlerini almak zorunluluğu vardır. Bu uygulamada hastaya en yakın kişi olan eczacıya güvenilmelidir. Bu işi eczacının üstlenmesi son derece doğaldır. Eczacı hastaya ilaçların tüm oluşumunu, zararlarını faydalarını anlatabilen kişidir. Eczacıya güven-sizlik yanlış bir oluşumdur. Sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi ve hastanın kendisini en yakın ve parasız bir sağlık kuruluşunda kontrolü sağlanmalı, hasta ilacını reçeteli şekilde en yakın eczane-den alabilmelidir. Yoksa bir kalp hastası, içinde bulunduğumuz şartlarda bir difilin tablet alabilmek için yol masrafları ve doktor vizitesi gibi bir sürü maddi külfetin altına sokulmamalıdır. İlâç bir meta değildir. Devlet sağlık sorunlarını üstlenmeli ve en ücra köşeye kadar bu hizmeti iletebilmelidir.

— Türe TUNÇBAY: En son 1933 senesinde 2313 no'lu uyuşturucu yasası yapılmış, bu yasa artık eskimiştir ve yenileme zamanı gelmiştir. Siz ne düşünüyorsunuz?

— Yaşar TAN: T.C. Kanunlarında uyuşturucu mad-

deler trafiği ve sınıflandırması yoktur. 1983 yaz aylarından itibaren yeni bir düzenlemeye geçilmiştir. Çok teknik bir konu olduğu için zaman sözkonusudur. Bu maddelerle ilgili kanun çıkartılıp cezai müeyyideler belirlenmeli ve uygulanmalıdır. Bugün bir barbitürat kullanan kişi yasal boşluklardan istifade ediyor ve tutuklanmıyor. Bunun önüne geçilmelidir.

— Cevdet ARSAN: Bugün artık 5 mg.'lık bir nobrium için reçete istenmektedir. Halbuki çok daha geniş kullanım alanı olan alkol her yerde serbestçe satılabiliyor. Alkol çağımızın en tehlikeli maddelerinden biridir ve nobrium ile karşılaştırılamaz. Türkiye'de bu boşluktan istifade edilerek alkol kullanımı çok artmış ve ileri boyutlara ulaşmıştır. Bununla mutlaka mücadele edilmelidir.

— Türe TUNÇBAY: Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz. Bu konuda gerekli yasal değişiklikler derhal yapılmalı ve görevli olan oluşumlar derhal kurulmalıdır. Devlet sağlık hizmetlerini yaymak, halka ulaşmak ve halkı uyuşturucu maddeler konusunda aydınlatmalıdır. Teşekkür ederim.